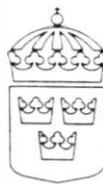

Motion till riksdagen

1986/87:N178

Olof Johansson m. fl. (c)

Vissa utgångspunkter för energisystemets
omställning (prop. 1986/87:159)

Mot.
1986/87
N178

Allmänt

Energipolitiken har under snart två decennier varit en av de mest debatterade politiska frågorna. Politiken före 1976 präglades av socialdemokraternas centralistiska och koncentrationsinriktade syn på hur energisystemet borde utformas. Centerpartiet drev länge ensamt kravet på att energiförsörjningen i det längre perspektivet i huvudsak måste tillgodoses genom en effektivare energianvändning och utnyttjande av inhemsk, miljövänlig och förnybar energi. Vi drev kraven på en omställning av energipolitiken under starkt motstånd från de partier som representerade majoriteten vid 1975 års energipolitiska beslut. Dessa partier gav i alla lägen sitt stöd åt den farliga och storskaliga kärnkraften.

Ny energipolitik 1976

Regeringsskiftet 1976 innebar att energipolitiken fick en ny inriktning. Politiken inriktades stegvis på att forma ett decentralistiskt energisystem, byggt på mångfald, energihushållning och användning av inhemsk förnybar och miljövänlig energi. Konkreta beslut fattades om bl. a. den s. k. energisparplanen, oljeersättnings- och energiforskningsprogrammen.

Folkomröstningen

I mars 1979 inträffade kärnkraftsolyckan i Harrisburg. Denna ledde till att övriga partier ändrade ståndpunkt och godtog centerpartiets krav på folkomröstning om kärnkraften. Folkomröstningen resulterade i att riksdagen beslutade att kärnkraften skall vara avvecklad senast år 2010.

Socialdemokratisk energipolitik

Efter folkomröstningen

I samband med 1981 års energipolitiska beslut kritiserades den dåvarande regeringen av socialdemokraterna för att man då (1981) inte presenterade en genomtänkt syn på elförsörjningen under 1990-talet. Det finns, menade 1981 års socialdemokrater, "en allvarlig risk att 1990-talets beslutsfattare kommer att ställas inför valet av en massiv utbyggnad av kolbaserad kondenskraft och bibehållande och en fortsatt utbyggnad av kärnkraften".

Även i den partimotion som väcktes av socialdemokraterna våren 1982 understryks kravet på kraftfulla åtgärder för att säkerställa kärnkraftens avveckling. I motionen konstateras vidare att "inom ett flertal områden måste arbetet ske snabbt för att inte möjligheterna att avveckla kärnkraften skall försvåras".

Regeringsskiftet 1982

I regeringsställning efter valet 1982 har emellertid socialdemokraterna underlåtit att i konkret handling följa upp de krav man ställde i opposition. Däremot har regeringen och företrädare för regeringen vid upprepade tillfällen i ord betonat vikten av satsningar på energihushållning, effektivare energianvändning och satsning på inhemsk energi.

1985 års energibeslut

Den senast presenterade propositionen om energipolitiken (1984/85:120) innehöll många utfästelser men få konkreta åtgärder. Vi uttalade från centerpartiets sida vår förvåning över den brist på konkretion och handling som propositionen visade med tanke på de uttalanden socialdemokraterna gjort på energipolitikens område.

Det mest anmärkningsvärda var regeringens, med tanke på motioner och utfästelser, avsaknad av en konkret avvecklingsplan. Våren 1985 talade man om behovet av en "strategi för oljeersättning och kärnkraftsavveckling". Föredraganden konstaterade dock att utvecklingen "beträffande såväl hushållning och effektivisering som miljövänlig teknik går snabbt".

1985 års val

I artiklar inför valet 1985 (DN 17/8 och 6/9) hävdade miljö- och energiministern att arbetet med avvecklingsplanen befann sig i ett "inledande skede" och fortsatte: "De program vi nu har kommer steg för steg att kunna utvecklas och förbättras. Mycken ny kunskap har tagits fram och goda resultat har nåtts." I magistrala ordalag konstaterades även att en röst på något annat parti än socialdemokraterna var ett hot mot kärnkraftsavvecklingen. Samtidigt beklagade statsrådet att hon våren 1985 "missade möjligheterna till en bred samling" kring en avvecklingsplan och underströk att "det får inte upprepas".

Efter valet 1985 gav miljö- och energiministern i olika sammanhang sken av att fortsätta kampen för kärnkraftens avveckling. Samtidigt har dock de tidigare uttalandena om att utvecklingen för alternativen sker snabbt tonats ned. I ett tal den 3 december 1985 inför Elektroingenjörernas riksförbund konstaterades i stället att vi måste utnyttja dagens förmånliga situation och den tid vi har på oss att utveckla det nya energisystemet men energiministern betonade att "vi inte får skjuta besvärliga problem framför oss. Vi måste ta itu med uppgiften *nu*."

Olyckan i Tjernobyl

Mot. 1986/87
N178

I april 1986 inträffade kärnkraftsolyckan i Tjernobyl. Från centerpartiets sida motionerade vi om omedelbara åtgärder för att inleda avvecklingen med en urdriftagning av Barsebäck och Ringhals 2. Riksdagens majoritet avstyrkte motionen med hänvisning till att en utvärdering av olyckans konsekvenser för det svenska kärnkraftsprogrammet skulle ske.

Socialdemokratisk energipolitik efter Tjernobyl

Miljö- och energiministern gav dock i tal och artiklar fortfarande uttryck för till synes kraftfulla ambitioner i syfte att förändra energipolitikens inriktning. I en DN-artikel den 2 oktober 1986 framhöll Birgitta Dahl att "vi har inom den närmaste tiden en historisk möjlighet att, efter år av konflikter på energiområdet, åstadkomma en nationell samling kring en förändring av vårt energisystem. Då kan vi inte fantasilöst och fastlåst bygga vidare på den traditionella energikulturen." Miljö- och energiministern fortsatte: "Vi måste spänna bågen högre och anstränga oss till det yttersta både när det gäller hushållning och nya alternativ." Alla måste ställa upp på denna uppgift — politiska partier, folkrörelser, myndigheter, kraftföretag, industrin, kommuner, forskare, tekniker etc. — fastslog Birgitta Dahl. "De av oss som sviker förväntningarna kommer att förverka sitt förtroende hos människorna."

Birgitta Dahl angrep också i en DN-artikel den 26 januari 1987 både kärnkraftsförespråkare och kärnkraftsmotståndare. "Det är konstigt att så många människor på det här området är alldeles förstockade. Ibland kallar jag dem för jesuitter och de sista dagars heliga" — — — "Vi står nu faktiskt inför en historisk möjlighet att vända det här skeppet och den möjligheten bör vi ta" — — — "Kom igen senare så skall ni få se att vi vågar vända upp och ned på saker och ting på energiområdet."

Energirådets rapport

Under hösten 1986 presenterades energirådets rapport om konsekvenserna av olyckan i Tjernobyl för svensk del. Majoriteten ansåg att olyckan inte påverkade säkerhetsfrågorna i det svenska kärnkraftsprogrammet. Rapporten remissbehandlades och överläggningar mellan partierna hölls. Regeringen presenterade dock inget som helst konkret motbud till det alternativ som centerpartiet presenterat.

Partiöverläggningar

Överläggningarna mellan de politiska partierna bröt samman i början av februari eftersom regeringen inte kunde ange var den stod. Den 27 mars 1987 angav det verkställande utskottet inom socialdemokratin vilka utgångspunkter som skall ligga till grund för den fortsatta hanteringen av energifrågan. Bl. a. underströks i uttalandet det att det fanns "ekonomiska och industriella skäl för att vi så snabbt som möjligt sätter igång processen

med att utveckla de nya energikällorna och förbättra hushållningen med energi. Därför skall vi *nu* starta arbetet med hushållning med energi och med tillförsel av ny energi."

Mot. 1986/87
N178

Splittrad socialdemokrati

Splittringen och oviljan inom socialdemokratin att fullfölja de långtgående utfästelserna som man tidigare givit, framgår klart av energi- och miljöministerns uttalande inför Nordiska rådets vårsession, där hon sade att "kärnkraftsavvecklingen är en fråga som måste handläggas med all den omsorg läget kräver. Just nu mår frågan bäst av att vila. Vi arbetar för fullt med ärendet."

Proposition 1986/87:159

Regeringen har inte heller nu lyckats samla sig till några reella förslag utan lämnar en "principproposition" i slutet av maj, som visar att de ambitioner som miljö- och energiministern påstår sig ha haft inte avsatt några konkreta förslag.

Efter snart fem år i regeringsställning och drygt ett år efter Tjernobyl skall man nu *starta* arbetet med att utveckla alternativen. De löften man givit och de uttalanden man gjort hade ingen som helst grund. De var bara avsedda att lugna människors oro och ge intryck av handlingskraft. De förpliktigande uttalanden som regeringsföreträdare gjort efter olyckan i Tjernobyl har på intet sätt motsvarats av konkreta handlingar. Tvärtom har regeringen försämrat möjligheterna för alternativen.

Man har t. ex. slopat stödet till energihushållning i bebyggelse. Det statliga stödet till kommunal energirådgivning har tagits bort. Stödet till anläggningar för alternativ energiproduktion — exempelvis små vattenkraftverk, solenergi och biobränsleanläggningar — har upphört, trots att riksdagen enhälligt givit regeringen i uppdrag att förstärka dessa insatser. Man har i stället beslutat att ånggeneratorerna i Ringhals skall bytas ut för miljardbelopp. Samtidigt låter man marknaden för inhemska bränslen ryckas undan genom prisutvecklingen på oljemarknaden. Det enda konkreta som olyckan i Tjernobyl lett till har varit uppdrag till energirådet och löften om en proposition i anledning av detta material. Av en utlovad opartisk och analyserande rapport blev en traditionell utredning, vars innehåll helt anpassats efter de krav makthavarna på den nuvarande energimarknaden ställer.

Den nu framlagda propositionen är ett eko av vad industrin och kärnkraftsvänner inom socialdemokratin står för. I propositionen finns ingenting kvar av Birgitta Dahls uttalanden om tekniken och alternativens möjligheter. Regeringen skall, efter att ha raserat mångt och mycket av det stöd för effektivare energianvändning och användning av inhemsk förnybar energi som tidigare byggts upp, "*nu starta arbetet med hushållning och tillförsel av ny energi*". Socialdemokratin har helt anslutit sig till industrins och kraftbolagens syn.

Av propositionen framgår att den förda socialdemokratiska energipolitiken medfört att snedbelastningen över året i kraftsystemet blivit allt större och den sårbarhet som den ökande andelen el för uppvärmning av bostäder leder till. Från centerpartiets sida har vi vid upprepade tillfällen varnat för denna utveckling med hänsyn till att allt större andel av elströmmen endast kan få avsättning på värmemarknaden.

Elförsörjningen utsätts för stora påfrestningar genom att tillförseln måste svara mot behovet den allra kallaste dagen. Under den kallaste dagen i januari 1987 var effektuttaget det högsta någonsin — 26 000 MW. Detta innebär att elnätet var mycket hårt belastat. Effektuttaget under den kallaste dagen 1983 (den 12/12) var 20 862 MW, dvs. effektbehovet har ökat med sex stora kärnkraftverk. Sedan 1984 har den totala elanvändningen ökat motsvarande produktionskapaciteten i ett och ett halvt kärnkraftverk, vilket ytterligare understryker kravet på "överkapacitet" för att klara elförsörjningen vid sträng kyla i ett system med stor andel elvärme.

Skillnaden i effektuttag kan också illustreras med en jämförelse mellan juli 1986 och januari 1987. Uttaget var då 6 510 MW resp. 26 200 MW, vilket innebär att elbehovet varierar över året på ett sätt som motsvarar produktionskapaciteten för det dubbla svenska kärnkraftsprogrammet. Variationerna i effektbehovet är främst beroende på den ökande andelen elvärme i systemet. Grundbelastningen över året är tämligen konstant.

En omsättning mot ett tryggare och säkrare energiförsörjningssystem är således i hög grad beroende på vilket sätt värmeförsörjningssystemet ordnas. Det var övergången till användning av olja för uppvärmning som medförde det kraftiga oljeberoende Sverige drog på sig under 1950- och 1960-talen. Utbyggnaden av kärnkraften har vidare medfört att tillgången på el kraftigt ökat, vilket innebär att en ökad andel el måste avsättas på värmemarknaden. Den "elbrist" som nu varnas för vid en avveckling av kärnkraften är mer ett exempel på en felaktig användning av tillgängliga resurser än någon verklig brist på el.

Av SCB:s preliminära uppgifter framgår att elanvändningen inom landet 1986 var 129 TWh (ej temperaturkorrigerad). Detta är en minskning med 1,4 % jämfört med 1985. Minskningen har i huvudsak skett inom industrin och genom minskning av överföringsförlusterna.

Nettoexporten av el 1986 var 4,7 TWh. Vattenmängden i kraftverksdamarna ökade under 1986 motsvarande en elproduktion på 1,8 TWh. Vattenkraften utnyttjades således inte fullt ut 1986. Detsamma gäller kraftvärme- och mottrycksanläggningarna. Totalt producerades i dessa anläggningar 6,2 TWh jämfört med möjlig produktion av minst 10 TWh vid ett fullt utnyttjande av tillgänglig kapacitet.

Utan att ta i anspråk dyrbar och miljökrävande oljekondenskraft, så fanns det således 10—12 TWh outnyttjade i den befintliga elproduktionsapparaten. Detta innebär att den beskrivning som föredraganden gör i propositionen avseende förhållandet mellan eltillförsel och elanvändning ej är korrekt.

Centerpartiet har i ett flertal motioner redovisat sin syn på energipolitikens inriktning och föreslagit konkreta åtgärder för att stimulera och påskynda omställningen av energisystemet mot en effektivare energianvändning, utnyttjande av inhemsk förnybar och miljövänlig energi, säkerställande av kärnkraftens avveckling och en fortsatt minskning av oljeberoendet.

Med anledning av regeringens aviserade "principproposition" har riksdagen beslutat att uppskjuta behandlingen av de övergripande energifrågorna till kommande riksmöte. Från centerpartiet konstaterade vi i en partimotion till innevarande riksmöte, att katastrofen i Tjernobyl visar att kärnkraftens avveckling måste genomföras så snabbt som möjligt. Utgångspunkten för våra förslag är att avvecklingen av kärnkraften bör genomföras på ett sådant sätt att en övergång till ett energiförsörjningssystem baserat på effektivare energianvändning och i huvudsak inhemsk förnybar och miljövänlig energi kan ske direkt och utan en ökad användning av kol och olja med de påfrestningar på miljö och samhällsekonomi detta innebär.

De yrkanden med motiveringar i vår partimotion (1986/87:N551) som ej har behandlats av riksdagen är följande:

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om sambanden mellan energianvändning, miljö, resurshushållning och ekonomisk utveckling,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om energipolitikens inriktning,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett handlingsprogram för effektivare energianvändning, utnyttjande av inhemsk miljövänlig förnybar energi, avveckling av kärnkraften och ett fortsatt minskat oljeberoende, i enlighet med vad som anförts i motionen,
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en energins utvecklingsfond, i enlighet med de riktlinjer som förordas i motionen,
5. att riksdagen beslutar att från den 1 juli 1987 ta ut en utvecklingsavgift med 2 öre/kWh på el,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om prissättningen för elström,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om nivån för avgifter enligt lagen om finansiering av utgifter för använt kärnbränsle.

Sammantaget innebär centerns förslag, som för närvarande är föremål för riksdagens behandling, att kärnkraftens avveckling inleds omgående med att Barsebäck och Ringhals 2 tas ur drift och slutförs under 1990-talet. Förslag till åtgärder för ökat sparande, effektivare energianvändning och en intensifierad utbyggnad av alternativen har också lagts fram.

Grundläggande för utformningen av avvecklingsplanen är att miljöbelastningen skall bli minimal. Kondenskraftproduktion och fossila bränslen skall därför undvikas. Det viktigaste tillkommande produktionsalternativet i centerns avvecklingsplan är kraftvärme/mottryck. Även vindkraft och solenergi kan ge betydande tillskott (se motion 1986/87:N551).

Med dessa utgångspunkter bör enligt vår mening proposition 1986/87:159 vad avser de allmänna riktlinjerna för energipolitiken avslås och riksdagen ansluta sig till vad som i denna motion och i motion 1986/87:N551 anförs om energipolitikens inriktning.

Med anledning av den nu föreliggande propositionen vill vi dessutom ta upp vissa andra frågor.

1. Prissättningen på el

I propositionen framhåller föredraganden bl. a. att de "prishöjningar på el som kan förväntas under de närmaste åren" kommer att innebära påfrestningar för företag med stor elanvändning, vilka dessutom ofta är lokaliserade till utsatta regioner.

Från centerpartiets sida vill vi i detta sammanhang understryka att elprisets utveckling kommer att bestämmas av kostnaderna för och omfattningen av ny elproduktion. Kort kan förutsättningarna för elprisets utveckling uttryckas så att ju större andel den befintliga vattenkraften utgör av den totala produktionskapaciteten och ju mindre behovet är av ny dyr elproduktion desto långsammare kommer kostnaderna för elen att öka.

Det är alternativet med en hög elanvändningsnivå och krav på byggande av nya kolkondenskraftverk som kommer att leda till kraftigt ökande elpriser. Det är regeringens, kraftbolagens och industrins energipolitik, som, om den genomförs, förr eller senare leder till en elprischock som varken samhället eller de enskilda människorna kommer att kunna bära utan betydande uppoffringar. Det är med regeringens alternativ vi får en prisutveckling på el som leder till att eltunga företag och branscher riskerar att slås ut.

Det är centerpartiets alternativ som skapar förutsättningar för en gynnsammare prisutveckling på el. Detta innebär en effektivare elanvändning och en nytillkommande elproduktion främst baserad på bränslesnål samproduktion av el och värme, kombinerad med insatser för att långsiktigt nedbringa den slutliga elanvändningen på årsbasis till ca 100 TWh.

Centerpartiets alternativ ger en väsentligt lägre genomsnittlig produktionskostnad per kWh än en hög elanvändning baserad på bränsleslösande kondenskraft i kombination med en snabbavveckling av kärnkraften under några få år före 2010.

Elpriset i konsumentledet kommer även att bestämmas av vilket prissättningssystem man väljer. Skall priset sättas efter vad en genomsnittlig produktionskostnad innebär eller efter vad den långsiktiga marginalkostnaden är för nytillkommande elproduktion? En prissättning utifrån marginalkostnaden innebär bl. a. att priset på befintlig vattenkraftsel inte motsvaras av den faktiska kostnaden. Väljer man ett sådant system, vilket energipolitiska skäl kan tala för, kommer stora "vinster" att uppstå hos kraftbolagen.

Dessa vinster måste omfördelas, eftersom i annat fall både industriföretag och enskilda skulle drabbas orimligt hårt. Målsättningen måste enligt centerpartiets mening vara att omläggningen av skatter och avgifter på energi och andra produktionsfaktorer skall ske inom ramen för ett oförändrat skattetryck.

Mot. 1986/87
N178

2. Effektivare elanvändning och ny elproduktion

Mot. 1986/87
N178

Det är enligt centerpartiets mening väsentligt att en sådan omställning av värmemarknaden i möjligaste mån sker utan restriktioner och förbud och utifrån de ramar en social och miljömässigt anpassad marknadsekonomi ger. Det är ekonomin, miljöhänsynen och effektiviteten, mer än regler och förbud, som skall avgöra hur omställningen av värmemarknaden skall ske.

Det krävs vidare enligt vår mening att garantier ges till energimarknadens aktörer, innebärande att de förutsättningar man planerar utifrån skall gälla under överskådlig tid. Vi föreslår därför att ett långsiktigt åtgärdsprogram genomförs som syftar till att ge förnyelseprocessen av energisystemet en samhällsekonomisk och miljömässigt bra inriktning.

Följande riktlinjer kan kortfattat skisseras för ett sådant program:

- Inrättande av en energins utvecklingsfond, finansierad med en årsavgift på 2 öre/kWh el. Detta ger en resurs på minst 2 miljarder årligen som kan utnyttjas för följande åtgärder:
- Investeringsbidrag till solenergianläggningar, små vattenkraftverk, vindkraftverk, eldningsanläggningar för biobränslen och småskalig kraftvärmeproduktion.
- Tillsammans med att småhusägare och bostadsrättsinnehavare får rätt att göra avdrag i sin deklaration för investeringar som ger effektivare energianvändning och användning av förnybar energi i stället för el och fossila bränslen, skall direkta bidrag kunna ges när mer omfattande insatser krävs för övergång från direktverkande el till annan uppvärmning.
- Investeringsbidrag på 15—25 % för åtgärder som främjar effektiv energianvändning i flerbostadshus och lokaler.
- Stöd till återuppbyggnad av en effektiv energirådgivning på lokal nivå.
- En skärpning av lagstiftningen om förbud mot installation av direktverkande el i permanentbebyggelse.

Detta åtgärdsprogram för en effektivare elanvändning förutsätter vidare att omställningen av energisystemet sker på ett sådant sätt att nytillkommande elproduktion i huvudsak sker som samproduktion av el och värme — s. k. kraftvärme.

Möjligheterna till en ökad kraftvärmeproduktion finns hos kommuner, företag och fastighetsägare. Dessa bör få samma möjlighet att medverka i utbyggnaden av elproduktionen och på samma villkor som kraftbolagen. Byggnad av nya kraftverk innebär med nuvarande prissättningssystem att kostnaderna initialt delvis täcks med intäkterna från befintlig kraftproduktion, främst vattenkraft. Får andra aktörer möjlighet att delta i utbyggnaden av tillkommande elproduktion innebär detta att kraftbolagen i motsvarande mån kan minska sitt byggande av nya anläggningar och därmed kan betala ett högre pris för elströmmen från nya anläggningar utan att få en större total kostnad för sin verksamhet.

En väg att påskynda omställningen av elproduktionen är således att ålägga kraftbolagen skyldighet att ta emot elström, dels från kraftvärmeverk och mottrycksanläggningar under september—april, dels under hela året

från små vind- och vattenkraftverk. De enskilda producenterna bör vidare få ett garanterat pris för den elström man levererar, som grundar sig på den långsiktiga marginalkostnaden för ny elproduktion. I dagsläget bedöms denna till lägst 25 öre/kWh.

Ett sådant system kommer att minska kraftbolagens monopol och ge ökade möjligheter till att utnyttja lokala resurser. Kommuner, företag och enskilda får då möjlighet att delta i förnyelsen av energisystemet på likvärdiga villkor som kraftbolagen. Detta ger en större optimism och framtidstro för alternativens möjligheter. Därmed ges förutsättningar för att utnyttja tillgängliga resurser på ett mer optimalt sätt.

Vi vill vidare i detta sammanhang uttala vår tillfredsställelse över att riksdagens beslut med anledning av en på centerinitiativ tillkommen flerpartimotion (1985/86: N447) nu lett till ett förslag om ändring i ellagen. Det innebär att det införs en rätt för elproducenter med anläggningar mindre än 1 500 kW el, dels att sälja el till distributören i området, dels att få skäligheten av erhållen ersättning prövad av myndighet. Vi anser dock att det finns skäl att ytterligare skärpa kraven på koncessionsinnehavaren och lagfästa såväl mottagningsskyldighet som garantipris för el levererad från dels små vind- och vattenkraftverk, dels kraftvärmeanläggningar. Garantipriset bör gälla fem år, räknat från kraftverket's idrifttagning. Detta bör ges regeringen till känna.

I propositionen aviseras vidare att en utredning om de indirekta skatterna skall tillkallas. Enligt föredraganden bör energiskattefrågorna lämpligen behandlas i detta sammanhang. Vi har i annat sammanhang presenterat vilka riktlinjer för energibeskattningen som bör gälla.

Enligt vår mening är det dock nödvändigt att bättre villkor och konkurrensförhållanden skapas för alternativen om en omställning och förnyelse av energisystemet skall kunna genomföras.

Detta innebär att pris- och leveransvillkor för importerade fossila bränslen måste sättas så att marknaden för inhemska bränslen tryggas. Utvecklingen på naturgasmarknaden kan ur denna synpunkt vara oroande. Den styrs av starka finansiella intressen med möjlighet att i nuvarande introduktionsskede erbjuda priser och andra leveransvillkor som kraftigt försämrar konkurrensläget för inhemska bränslen medan konkurrenskraften för oljan med nuvarande prisnivå knappast påverkas. För att gasen i första hand skall ersätta olja och kol måste skatten på dessa båda bränslen höjas samtidigt som skatten på arbete minskar i motsvarande mån.

Eltunga industriers rätt till restitution av energiskatt bör vidare utformas på ett sådant sätt att den stimulerar till effektivare energianvändning.

En effektivisering av såväl elanvändning som elproduktion ställer således krav på en reformerad elenergibeskattnings. Det är nödvändigt att införa styrmedel som förhindrar att tillkommande ny elproduktion i huvudsak blir gas- eller kolbaserad kondenskraft. Den nuvarande ogynnsamma beskattningen av kraftvärme jämfört med kondenskraft måste successivt avvecklas.

Enligt vår mening måste en förändring av energibeskattningen genomföras på ett sådant sätt att den bl. a. främjar en effektivare bränsleanvändning.

En miljöanpassad energibeskattnings måste också utformas så att den

stimulerar till användning av miljövänlig förnybar energi på bekostnad av miljöstörande bränslen såsom kol, olja och uran. Ett led i detta är införande av en urans~~s~~skatt.

Det är därför avgörande för både ekonomi och miljö att vid utvecklingen av kärnkraften, i den mån denna behöver ersättas med el, denna ers~~s~~ätts med så bräns~~s~~lesnål elproduktion som möjligt.

Med denna utgångspunkt bör således en skatt uttagen per kWh insatt bräns~~s~~le tas ut vid produktion av kärnkraftsel. En skatt på uran med 1 öre/kWh ger en årlig intäkt på ca 2 miljarder kronor. Riks~~s~~dagen bör därför hos regeringen hemställa om förslag till införande av en urans~~s~~skatt med 1 öre per kWh insatt bränsle för kärnkraftsproducerad el med ikraftträdande från den 1 januari 1988.

Utveckling och demonstration av ny energiteknik

I proposi~~s~~itionen konstateras att ny teknik för tillförsel och distribution av energi är av central betydelse för omställningen av energisystemet. Samtidigt redovisa~~s~~ att kraftproducenterna avser bilda ett utvecklingsbolag, Svensk energiutveckling AB. Bolaget skall få en central betydelse för fors~~s~~kningen kring nya tekniska lösningar som behövs för att ersätta kärnkraften.

Detta är ytterligare ett exempel på Vattenfalls och övriga stora kraftproducenters strävan att bibehålla en monopolitisk energimarknad.

Enligt vår mening måste energipolitiken inriktas så att så många aktörer som möjligt får möjlighet att delta i förnyelseprocessen av energisystemet på något så när lika villkor. Självfallet ställs helt skilda krav på samhällets insatser, beroende på vilken strategi man väljer för att utveckla kärnkraften. Kraftbolagen förordar, uppenbarligen med regeringens goda minne, att kärnkraften ersätts med en storskalig kolkondenskraftproduktion i syfte att därigenom även i fortsättningen ha full kontroll över energimarknaden. Centerpartiets modell bygger däremot på en strategi som syftar till ett energisystem byggt på en kombination av effektivare energianvändning och till väsentlig del småskalig energiproduktion baserad på inhemsk förnybar energi.

I det första fallet finns redan en organisation klar inom kraftföretagen och industrin. Billig vattenkraft kommer att direkt få lämna bidrag för att täcka kostnaderna för de nya kraftverksanläggningarna. Den totala resursåtgången blir betungande och den framtida bränsleanvändningen flerfaldigt större än i det senare alternativet. En uppbyggnad av energisystemet enligt industrins — och sannolikt även regeringens — modell kommer dock till synes att kunna ske utan subventioner eftersom kostnaderna täcks av vinster i befintliga produktionsanläggningar och ökande elpriser.

Centerns modell innebär möjligheter för en mångfald intressenter på energimarknaden. Samtidigt saknas då det direkta sambandet mellan aktörerna och de resurser som tillgång på billig vattenkraft ger. Ett sådant energisystem innebär att den nu monopolliknande energimarknaden luckras upp. Möjligheterna att behärska energimarknaden och ta ut allt högre energipriser begräns~~s~~as.

Den nuvarande monopolsituationen på energimarknaden kommer att ytterligare accentueras genom det samarbete mellan de stora kraftbolagen som redovisas i propositionen. Regeringen låter medvetet kraftbolagen cementera den nuvarande maktstrukturen på energimarknaden, vilket kommer att medföra att andra från kraftbolagen oberoende aktörer på energimarknaden inte kommer att kunna hävda sig.

Det är enligt vår mening nödvändigt att förnyelsen av energisystemet i möjligaste mån sker utan restriktioner och förbud och utifrån de ramar en social och miljömässigt anpassad marknadsekonomi ger. Det är bl. a. mot denna bakgrund vi från centerpartiets sida föreslagit inrättande av en energis utvecklingsfond och införande av avdragsrätt för småhusägare och bostadsrättsinnehavare avseende energiinvesteringar för effektivare energianvändning och inhemsk förnybar energi. Detta är enligt vår mening en betydligt bättre väg för att få en optimal avvägning mellan effektivare energianvändning och ny energiproduktion. En differentierad energimarknad med en mångfald av aktörer kan på så sätt utvecklas.

Hemställan

Med anledning av vad som i motionen anföras hemställs

1. att riksdagen med avslag på proposition 1986/87:159 i motsvarande delar godkänner utgångspunkterna för energisystemets omställning i enlighet med vad som anföras i denna motion och i motion 1986/87:N551,

2. att riksdagen av regeringen begär förslag under hösten 1987 om att kärnkraftens avveckling inleds omedelbart med reaktorerna Barsebäck 1 och 2 samt Ringhals 2,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anföras om situationen i kraftsystemet,

4. att riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anföras om sambanden mellan energisystemets utformning och prisutvecklingen för el,

5. att riksdagen av regeringen begär förslag om ett långsiktigt åtgärdsprogram för att minska andelen elvärme i enlighet med de riktlinjer som anföras i motionen,

6. att riksdagen av regeringen begär förslag om garantipris och mottagningsskyldighet för elström producerad i kraftvärmeverk/mottrycksanläggningar och små vind- och vattenkraftverk i enlighet med vad som anföras i motionen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anföras om energibeskattnings utformning,

8. att riksdagen av regeringen begär förslag om att en uranskatt på 1 öre/kWh skall införas fr. o. m. den 1 januari 1988,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anföras om såväl formerna för utveckling och demonstration av ny energiteknik som behovet av en mångfasetterad och avancerad energimarknad.

Mot. 1986/87
N178

Stockholm den 29 maj 1987

Mot. 1986/87
N178

Olof Johansson (c)

Karl Erik Olsson (c)

Karin Söder (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Karin Israelsson (c)

Britta Hammarbacken (c)

Pär Granstedt (c)

Gunnar Björk (c)

i Gävle

Görel Thurdin (c)

Gunnel Jonäng (c)

Kjell A. Mattsson (c)

Gunilla André (c)

P.-O. Eriksson (c)

Börje Hörnlund (c)

Ivar Franzén (c)